

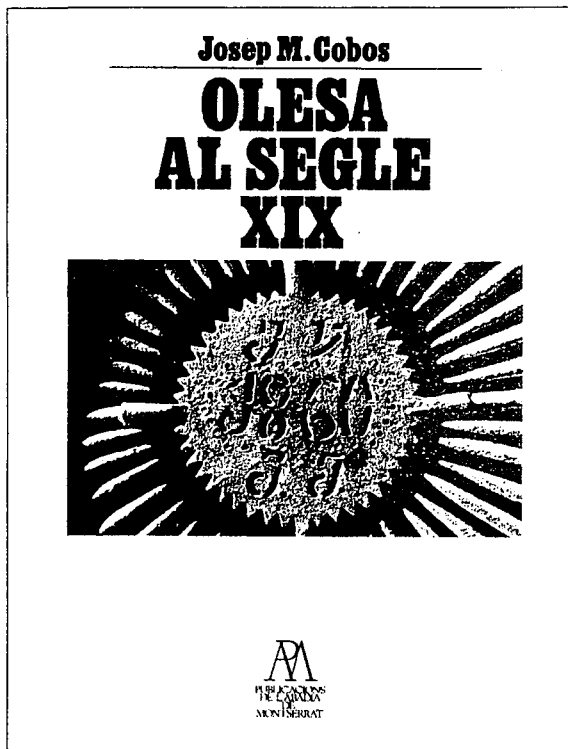
Josep Maria Cobos Hernández

OLESA AL SEGLE XIX

Ajuntament d'Olesa de Montserrat, KAO Corporation, SA i Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
Olesa de Montserrat, 1994.

Mercè Renom Pulit

Ressenyes
bibliogràfiques

Josep Maria Cobos ha dut a terme diverses recerques sobre la població d'Olesa, entre elles, dues col·laboracions en treballs col·lectius convocats pel Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat.¹ A banda d'això, l'any 1989 va presentar un projecte als Premis de Recerca Vila d'Olesa, patrocinats per l'Ajuntament d'aquesta localitat i per l'empresa KAO Corporation, i va guanyar. El desenvolupament d'aquest projecte ha donat com a primer resultat el contingut de la publicació que comentem, però l'autor segueix la investigació iniciada amb vista a dur a terme la seva tesi de doctorat. L'obra que ara presentem aplega una important informació referent al segle XIX d'Olesa, extreta bàsicament dels arxius Històric i Administratiu d'Olesa

de Montserrat, Notarial, del Bisbat de Barcelona i Històric de Terrassa, treballada amb una perspectiva metodològica globalitzadora dels aspectes territorials, demogràfics, econòmics, socials i polítics, de manera que sigui possible comprendre les múltiples influències. El llibre té una organització molt sistemàtica. Està dividit en dues parts, la primera dedicada a analitzar les bases demogràfiques i econòmiques (amb tres capítols: la demografia, l'agricultura i la indústria), i la segona centrada en l'evolució política i social (amb sis capítols: les guerres carlines; la vida municipal; les associacions, els partits polítics i el moviment obrer; la xarxa viària i el transport; el creixement urbà, i els serveis públics municipals). A partir d'una minuciosa recerca, l'autor ha obtingut informació suficient per confeccionar quadres i estadístiques que serveixen de base a significatius qüestionaments i a afinades anàlisis que van prenent cos al llarg del llibre, pel fet d'interrelacionar les diverses dades obtingudes. Alhora, a partir d'aquestes informacions, Cobos planteja les fases particulars de la història d'Olesa en el segle XIX, remuntada al XVIII i allargada vers el XX, les quals relaciona permanentment amb les més generals (comarcals o catalanes, però també més àmplies, quan convé), que li serveixen de marc referencial. Dels interrogants i de les comparacions, n'extreu hipòtesis explicatives, en relació amb la trajectòria de la vila, tant en els aspectes comuns amb altres localitats, com en els més singulars. En relació amb la història d'Olesa, hi ha dues qüestions globals que han estat debatudes en diverses ocasions. Una és conèixer quina és l'àrea d'articulació territorial, econòmica i social d'Olesa. L'altra, comprendre per quina raó la indústria tradicional que s'havia desenvolupat a Olesa fins a principis del segle XIX amb una importància semblant a la d'altres localitats, com Sabadell o Terrassa, no va seguir un procés similar al d'aquestes, de maquinització i revolució industrial.² Cobos aprofundeix en els elements que li semblen significatius per trobar una explicació a aquestes qüestions generals. En relació amb la primera, l'autor analitza les dades demogràfiques, principalment les migracions, i les dades econòmiques, i constata una

manifesta vinculació d'Olesa amb les poblacions veïnes del Baix Llobregat i sobretot amb Terrassa, fins al punt que pertanyia al partit judicial i al districte electoral d'aquesta localitat de la comarca del Vallès Occidental. Amb aquesta àrea territorial propera hi ha intercanvis considerables, mentre que aquests pràcticament no es donen amb la resta del Baix Llobregat i són molt poc significatius amb Barcelona.

Pel que fa a la segona qüestió, Cobos remarca, com un aspecte rellevant d'Olesa en el segle XIX, una particular estructura econòmica basada en un relatiu equilibri entre el sector agrícola i l'industrial. D'una banda, l'agricultura olesana tingué en comú amb altres zones del samontà, especialment de la part alta de la comarca, l'increment de la superfície destinada al conreu de la vinya al llarg del segle XVIII i bona part del XIX, i ser deficitària en la producció de cereals; però tenia com a element peculiar una important dedicació al conreu de l'olivera i la producció d'oli, que també augmentà en aquest període, i que era pràcticament inexistent a les localitats properes i a la resta de la comarca. D'altra banda, certament Olesa havia estat una de les localitats del nord de la comarca del Baix Llobregat, amb Esparreguera i Martorell, que havia desenvolupat una indústria drapera tradicional relativament important, sobretot a partir del segle XVIII, una activitat que era pràcticament inexistent a les poblacions de la vall baixa i del delta del Llobregat. Així, a principis del segle XIX el desenvolupament industrial d'Olesa era comparable al d'altres localitats que aviat protagonitzarien la revolució industrial. Tanmateix, l'evolució d'Olesa fou ben diferent. La indústria sofrí canvis qualitius, més que no pas quantitius; de fet, a la segona meitat del XIX hi hagué una fase d'estabilització més que de creixement. La industrialització d'Olesa no arrencà fins a les darreres dècades del segle XIX, i per un impuls exterior. Cobos remarca la importància que tingueren en aquest procés factors com la seva situació geogràfica, de relatiu aïllament; les dificultats del transport i l'adaptació a una economia mixta, que donà cabuda a una producció agrària especialitzada en vinya i olivera, de manera que disposava d'una mà d'obra preparada per combinar el treball al tèxtil amb l'agricultura, superant les crisis amb la diversificació. La inversió autòctona en el sector agrari restà vitalitat al sector industrial. Hi ha altres aspectes importants, tractats en profunditat, com l'estructura polaritzada de la propietat, l'absència de capitals forans en l'agricultura (a diferència de la part baixa de la comarca), l'evolució del patrimoni, els efectes de la desamortització, els contractes d'arrendament, els aspectes concrets que posaren en relació l'evolució de l'estructura industrial amb l'agrària (un dels elements comuns, ja en els seus orígens: el molí de Gualba, fariner i d'accionament de batans); el pes de la indústria tèxtil tradicional; l'evolució dels oficis (amb notícies molt interessants)

referents als traginers i als paraires); l'interès dels paraires pels arrendaments municipals; els conflictes per disposar d'aigua; l'evolució de la indústria tèxtil moderna (amb una arrencada significativa a finals del segle XIX, després de les crisis dels 60 i de principis dels 80); la pràcticament definitiva desaparició del teixidor manual en aquells anys; les circumstàncies del pas de la indústria tradicional a la mecanització i la formació del sistema de fàbrica; el pes de la llana i la introducció del cotó des de finals del segle XIX; la procedència dels capitals industrials, majoritàriament barcelonins a partir de 1920, però olesans fins llavors); la millora de les comunicacions amb la inauguració del pont l'any 1915, i de l'estació de ferrocarril l'any 1921. I, també, el pes del carlisme que es relaciona amb l'estructura de la propietat agrària i les crisis econòmiques; l'anàlisi de la continuada representació de la gran propietat agrària en el poder municipal, excepte durant alguns períodes com el bienni 1854-56, o parcialment el sexenni 1868-1874; els conflictes per les contribucions i per les quintes; la formació i l'enfortiment de partits, sindicats i associacions culturals i d'ajuda mútua als anys setanta i dècades següents; les formacions musicals, de molt èxit; els periòdics; els conflictes a l'entorn de les representacions teatrals; l'ensenyament... Josep Maria Cobos no dona resultats tancats, sinó que introdueix el lector en el procés d'interrogació, matisació i com-prensió de la complexitat dels processos analitzats. Ell mateix prossegueix la recerca a partir de la consulta a altres arxius i fonts hemerogràfiques diverses. Al costat de la precisió en la progressiva aportació de coneixement hi ha la lucidesa de la reflexió de la història d'una comunitat concreta.

Aquesta és, doncs, una monografia local ben estructurada i de fàcil lectura, alhora que és rigorosa en les interpretacions i intel·ligent en el camí de la comprensió dels processos històrics. Ofereix al lector elements bàsics i el condueix reflexivament vers la complexitat de les conclusions. Una lectura recomanable, no solament per als olesans, sinó per a tots aquells que senten curiositat pels processos històrics en general, i pel segle XIX comarcal.

(1) COBOS, J.M i OLLÉ, M: «La Colònia Sedó d'Esparreguera», dins *Col·lectivitats al Baix Llobregat (1936-1939)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 1989, pàg. 51-150. I, de publicació recent, J.M. COBOS: «Baix Llobregat nord: El procés d'industrialització a la vila d'Olesa de Montserrat (1830-1930)», dins A. CALVO (ed.): *El pas de la societat agrària a industrial al Baix Llobregat. Agricultura intensiva i industrialització*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Centre d'Estudis Comarcals del Baix Llobregat, 1995, pàg. 343-375.

(2) Vegeu, per exemple, les recerques d'Assumpta Muset i les referències a aquest tema contingudes en la tesi doctoral de Josep M. Benaül (1991): «La indústria tèxtil llanera a Catalunya, 1750-1870. El procés d'industrialització al districte industrial de Sabadell-Terrassa» (ressenyada a *Materials del Baix Llobregat*, núm. 1, tardor 1994, pàg. 151-152).

Ressenyes bibliogràfiques